קא: המוכר פירות פרק ששי בבא בתרא

עין משפט נר מצוה

עח א מי׳ פ״ט מה׳ מלוה ומלוה מת הל׳ ג:

רבינו גרשום

קבורת חמורים היא זו לר׳ יוחנן דעביד להו בקרן זוית והא נגעי כוכין לחדדי אמר רב אשי במעמיק דאי לא תימא הכי ארבע מערות לר׳ שמעון היכי עביד להו הא קא נגעי כוכין להדדי אלא במעמיק הכא נמי במעמיק רב הונא בריה דרב יהושע אמר ארבע מערות לר״ש דעביד להו כי [6]חרותא והא דרב הונא בריה דרב יהושע [7]ברותא היא [8]מכדי כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא כמה הוי להו חד סרי וחומשא כוכין כמה הוו תמניא תמניא בחד סרי וחומשא היכי משכחת לה אלא הא דרב הונא בריה דרב יהושע ברותא היא ואי בעית אימא כדאמר רב ששיא בריה דרב אידי בניפלי הכא נמי בניפלי תנן[9] התם [a]המוצא מת מושכב כדרכו נוטלו ואת תפוסתו שנים נוטלין ואת תפוסתן מצא

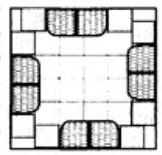

מעמיק ועוד ים לפרס דלכל הפתות הפתח רחב שתי אמות ומחלה ולותו שביתין רחוק אמה מקרן זוית ושבשמאל תלי אמה [6]וכן נראה לר״י וצריך לדקדק היאך יודעין מחלר למערה שאם היה חלר משפיל והולך במקום שנכנסין לחרבע מערות של חרבע רוחותיה אם כן לא היה לאו להשתמש מטה וקוביה אלא ולא החלר היה שם על שם שוה וצריך הסולם היו יודעין מן החלר למערה לו מורדות היו מן החלר למערה: ט) **דעביד** להו בתין נגר. והא דתנן בסוף מזיל (דף פד:) המוצא מת מושכב כדרכו ואמר גנמרא מושכב פרט ליושב לר׳ יוסי בר׳ חנינא דהכא דוקא יושב ממעט ולא עומד: **דעביד** להו בקרן זוית. ות״ת כיון שהוא מעמיק אמאי צריך שיעשה בקרן זוית יעשה ברוחב המערה לו באורך המערה בין כוך לכוך באמה שביניהם ומעמיק וי״ל לפי שהיה מקלקל כותל המערה והיה קרקע נופל והכוכין היו מקלקלין הואיל וזה הכוך שמעמיק הולך באותו לד ששאר כוכין הולכין אבל בקרן זוית אינו כן: **המוצא** מת מושכב כדרכו. בפ״ב דמזיר (דף פה.) אמר המוצא פרט למלוי ופ״ה פרט לידוע אם אחד מהן ידוע והשנים אינן ידועים וקשה לפי דמדמעטינן מלוי משמע דגריע טפי אחד ידוע ושנים אמלה משנים ידועים ואחד אמלה מדקממעטינן ליה וזה אינו דבר שוה זה כמו זה דבין שנים ידועים ואחד אמלה בין אחד ידוע ושנים אמלה אין להן שכונת קברות עד שיהו שלשתן ידועים או שלשתן אמלה כדאמר בזמיר ונראה לר״י פרט לשם שכל מה שנכנס הכוך שבקרן בקרקע מתרחק מן הכוכין שאמצאן ומכאן הרבה אבל בכל המערה אי אפשר עוד שהרי יש כוכין שיהו נוגעים בכל לד. כן נראה בעיני ועיקר: **דאי לא תימא הכי.** אלא כל הכוכין שבמערות בשוה הן ואין זה גנוה מזה כלל: **א״כ ארבע מערות לר״ש היכי עביד להו.** לכוכין של מערה מזרחית ושל מערה דרומית והוא הדין לכל שתי המערות הסמוכות זו לזו: **והא קנגעי כוכין אהדדי.** כוך של מערה מזרחית שבקרן דרומית מערבית רחוק אלי אמה מן הזוית נכנס הוא לתוך כוך של מערה דרומית בגאותו שבכוותא מזרחי שהוא בקרן מזרחית בפוינית כזה דכיון דאין זה רחוק מן הזוית אלא אלי אמה וזה שבא אלכו כנגד רחבו אינו רחוק מן הזוית אלא אלי אמה נמצא כל אחד נכנס בשל אמיהו שלש אמות ומחלה: **רב הונא בריה דרב יהושע אמר.** מהכא לא תפשוט דלעולם שוין הן ואינו מעמיק ואפי׳ הכי לא נגעי כוכין דאלבע מערות בהדדי משום דעשויין הכוכין של שתי המערות בחלכסון כחריות של דקל כזה: **כמה הויא להו.** הקרקע של כותלי שתי המערות שבהן יוצאין מ׳ כוכין כחרותא מ׳ אמות על מ׳ אמות מרובעות הוי אותו קרקע בארוך ב׳ הכתלים אחד שתי ואחד ערב דהוי להו אלכסונא מ׳ אמות וט״ז אמות מרובעות הוי אותו קרקע ומשמע דיאלן יתן לנאת דרך אותו אלכסון מ׳ כוכין של שמונה אמות ומשמע דמוקמינן בתלכסון ויוצאין דרך שם[10]: **ברוחא היא.** ולא מתוקמא דר״ש אלא במעמיק והכא נמי במעמיק כדאמרן: **ואיכבעים אימא.** לא תיקו להגך שני כוכין ולא לחרבע מערות דר״ש במעמיק אלא כדאמר רב שיאא כו׳ לקמן בשמעתין [קנ:]: **ה״נ כנפלי.** אותן שני כוכין עושה אותן כתוך תלי אמה הריקנית ונלשון אחרון בתוך האמה הריקנית שבקרן זוית בשוה לכוך ויעשנו קלר לעורך לתת שם נפלים וכיון דקלר הוא אינו מזיק כל כך לכוך גדול שבגידו אלא שיהא משהו כותל בינתים ואתא ר׳ שמעון לאוריי דמנהג בוה קבר לעשות שם שני כוכין לעורך נפלים ולר׳ שמעון נמי הכוכין שהן בתוך הארבע אמות של מערה השנים קברי נפל הן שאין אדכן אלא תלי אמה והלכך אין כוכין הללו נכנסין לתוך אדכן: **תנן התם.** בסוף מסכת מזיר: **המוצא מת.** תחלה שלא נודע עד עכשיו שהיה כאן מת אי נמי נודע שיש כאן מת ואחר כך מצא שנים אחרים תחלה שלא היו יודעין לא הוי שכונת קברות לקנות מקומן אלא נוטלין ואת תפוסתן עד שיהיו שלשה יודעין או שלשה תחלה דתמיה בשילהי מסכת מזיר ותכי גמירי לה: **מה מושכב כדרכו נוטלו ואת תפוסתו.** אם רוצה לעשות שם טהרות תפינה למת משום דלא קנה מקומו כל זמן דלא הוו שלשה דאיכא למימר לא היה המקום הזה מקום קבורה אלא על ידי הדחק שלא היה להם פנאי להוליכו לבית הקברות קברוהו לשם ומיהו כיון דמת הוא ולא הרגו ומושכב כדרכו נוטל גם את תפוסתו כדמפרש במסכת מזיר (דף פה.) כמה שיעור תפוסה פירש ר״א [11](כרבי יהודה) נוטל עפר תימות [12] ומחוסר שלשה טפחים בקרקע בתולה ונוטל הכל דחשיבי כרקב של מת ונפקא לן מדכתיב [כראשית מז] ונשאתני ממצרים ממצרים טול עמי כלומר מקרקע מצרים. אבל אם הוי הרגו שמלאוהו מגויד לא קנה מקומו כלל אפילו לתפוסה דאיכא למימר שם הרגו ונפל וכן אם לא מושכב כדרכו איכא לספוקי בעכו״ם ואין לו תפוסה וגם אם יהיו שלשה אין להם דין שכונת קברות אלא נוטלין כולן משם כדדייקינן התם להן משנה המוצא פרט למלוי כלומר פרט לידוע שאם אחד מהן ידוע ושנים אמלה לא מיתני בסיפא גבי מצא שלשה הרי זו שכונת קברות מת פרט להרגו שאם נמצאו מגודלין אפילו הן שלשה אין להן שכונת קברות דאיכא למימר כאן נהרגו ולא ניתנו לקבורה מושכב פרט ליושב כדרכו פרט לשאינו מוגו לו בין ירכותיו דאיכא למימר עכו״ם הוא הואיל ואין מושכב כדרך ישראל מת אי נמי אם ישראל הוא נתקרלי בעלמא השליכוהו לשם עד שיהא להם פנאי ויטלוהו מכאן לקברו בבית הקברות הלכך אין להם לא תפוסה ולא שכונת קברות:

מלא

מימין ואחד משמאל במעמיק ג) אלא כדאמר רב ששת בריה דרב אידי לקמן בנפלי בכוכין של נפלים קטנים הבא נמי בנפלי ובאותה חצי אמה של קרן מערה זו עושה כוך של נפל קטן ואל יגע בכוכין האחרים והם הכי נמי לזוית כותל מערה זו עושה כוך של נפלי כדי שלא יגעו לכוכין של כותל מערה האחרת ולא צריך מעמיק. ולרב הונא דמוקים להו בחריותא בשלכסון מצית נמי לתרוצי בנפלי שכל מקום שהוא שלא יגעו זה לזה או שלא יצאו חרץ מן האלכסון עושה כוכין של נפלי כדי שלא יגעו זה בזה ולא יצאו חרץ מן האלכסון. תנן התם במסכת נזירות המוצא מת מושכב כדרכו נוטלו ואת תפוסתו המוצא באקראי פרט למצוי שאם ידוע אותו מת ששם היה קבור לא ידון ממקומו מת פרט להרגו דודאי נוטלו ואת תפוסתו מושכב פרט ליושב כדרכו פרט לראשו בין ירכותיו דכל הני אפי׳ יותר מג׳ נוטלו ואת תפוסתן משום דהכי אתרמי להו דהני מושלכין התם ולאו שכונת קברות הוא ואינו צריך לבדוק מכאן ואילך דודאי ליכא בית הקברות לשם ומצי למיזל כהנים להתם [אין אוכלי חוליהן בטהרה. מצא שנים הבודק מן מתים כדרכן ומושכבין נוטלין ואת תפוסתן דלא קנו מקומן תפוסתו אותו קרקע שבביתו שהליחה ורמותה מת שם כל אותה קרקע נוטל עמו דכמת עצמו דאי חופר עוד בבתולת הקרקע עם התפוסה ג׳ אצבעות והיינו תפוסתו דאיכא להו יעקב לבניי בשעת פטירתו ונשאתני ממצרים מאי אמר להו ונשאתני ממצרים אלא הכי קאמר להו מקרקע מצרים טול נמי דהיינו נמי תפוסתו שלשה קנו בציר לא עד שנים איבא למימר דהכי איתרמי ערב שבת עם השמשות וקברום התם ולא שכונת קברות הוא ולא צריך למיבדק ט׳:

ז) נראה דל״ל לכל הני כוכין דאיכרכ ד׳ אמות לו דל״ל לכל הני כוכין דיכיר. ח) נראה דל״ל דגיעו לאלו של כוכין שמתוכן לשם מכאן ומכאן. ט) נראה דאסור כאן ול״ל ואינעגיה אותה דלא תוקמתא בתמתיק אלא ולו

הגהות הב״ח

(א) רש״ב ד״ה כמה הרא״ש וכו׳ ד׳ אמות ורחבון ששה טלן יוצאין: (ב) ר״ה מת מושכב וכו׳ ומוקר נ׳ עמודים. ר״ב ומיתה בנמרא דף ס״ב ע״א מיתה לחדיא דשיעור תפוסה הוא נ׳ אלנעמות ע״ש:

מוסף רש״י

כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא. כשאתה מודד אלכסון שלשה אתה מוצא לכל אמה שבריבוע מוקפת שני חומשים, כך שיעור אמתים ומחומש. **המוצא מת מושכב כדרכו.** ולא יאבד ולא ראוהו בין ירכותיו ולא הרגו: (דיר פד.) . נוטלו ואת תפוסתו. ומפנהו למקום אחר ואינו מוקם שים אלן במקום הזה שום מת אחר, ומותר לו לאלך בכל מקום. יכן אם מצא שנים (דיר פד.) .

רבינו גרשום (המשך)

תמדור באלכסונא קא מייתבא טפי מאמתא תרי חומשי אמה וכיון דהוי מקום כוכין שבפלע שכין ב׳ מערות הוה ח׳ על ח׳ בריבוע וכל אמה ואמה מהני ח׳ אמות אי מחזיקין לה באלכסונה מייתבא כל אמתא ואמתא תרי חומשי וכמה דרי להו מאותן ח׳ אמות כמה עודפות ט״ו חומשין דהייגו ג׳ אמות וחומש הוסיף אלו ג׳ אמות וחומש שנדף בריבוע על ח׳ אמות שהן בריבוע הוי להו חד סרי אמות וחומש באלכסון זכוף סוף תמניא כוכין בחד סרי אמין וחומשא של אלכסון היכי משכחת לה ד׳ כוכין של כותל כותל מערה זו וד׳ כוכין כותל מערה אחרת דקיימי בתנן חד סרי אמין אפי׳ באלכסון היכי משכחת לה הללא אורך הכוך ד׳ אמות ובין כל כוך וכוך אמה אותו כוך רביעי שבכותל זה וכוך רביעי שבכותל אחר יוצאין הרבה חרץ מזוית האלכסון וגם שאר הכוכין כשעומדין כנגד האלכסון נוגעין ראשיהן זה בזה ואי אפשר להעמידן באלכסון מפני שיוצאין העליונים חרץ מן שתי הזוויות של האלכסון והם ה״ג לכל מערה ומערה ומי שמכר החצר והמערות לעשות כוכין אינו רוצה שיצאו חרץ מן האלכסון לגמרי כלל וכלל ולהכי לא מתרץ כי חריותא ולא ביוצאין כנגדן כשור משום דקא נגעי כוכין דסמוכין לזוויות אהדדי כדאמרן לעיל אלא להכי צריך לאוקמי ביוצאין בכנגדן בשוה ובמעמיק אותן שבכותל אחר שסמוכין לזוויות שלא יגיעו באותן היוצאין מכותל מערה אחרת סמוך לזוית וכי דייקי דמוקמי הכי במעמיק מיקמי נמי כולהו תרי כוכין דאחד

מסורת הש״ס

ה) ונדלין בתלכסון ואינן נדלין שין. סרקין שבן חמת כ׳). ב) ע״ב מ״ש על הגליון ס״מ ט.). ג) סוכה דף מ. [ערוכין ט. וש״נ]. ד) תלנות שבת ס״ב מיל סד״. ה) ס״מ מלה. ו) [ותוספתא שם מוכח לאותן]. ז) ציר זה ס״פ הרש״ם. ח) שיך לעיל ס״ת. ט) כדפוס פיחאלו ל״ר ציר זה.

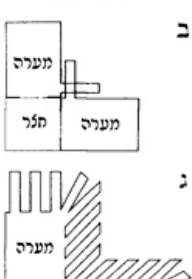

קבורת חמורים. שמשליכין בכור: יש מפרשים שיטה זו כך **דעביד להו בקרן זוית.** בחלי אמה הפנויה בזוית מזה ובחלי אמה שבזוית הכותל שבנגדו אלא הפתח בתחלת המערה לשם חוקק הכוכין בכתלים שמוץ לכוכין האחרים והא נגעי כו׳ שכון זה שהוא רחב אמה נכנס אלי אמה בכוך שבכותל הרוחק אלי אמה מן הזוית ומשני במעמיק לא יחפור בשוה לאחרים אלא מלמטה יחפור אותו שיהא אמה בינתים כעין עילית ותחתית ומיהו בכל המערה לא היה מלרע ר״ש כן במעמיק משום דבכאן שמוץ לחלר הוי הקרקע קשה שאינו חופר כלל לא למעלה ולא למטה אבל באמצעית המערה שיש מכל לד כוכין ותפילות לא היה מלרע ר״ש לעשות כוכין למטה מן העליונה פן תפול המערה. י״מ כן ולא הילרא חדא לאין זה לשון קרן זוית ועוד א״כ למה אינו עושה כמו כן בכל המערה כוכין הרבה זה תחת זה דהא מוקי לה במעמיק וא״ת מפני שאינו רוצה לעשות כוך תחת כוך ולא בעל כרחן כוך זה שבפוף הכותל הסמוך לפתח הלא יש על גביו כוכין לאמוצים של מערה הסנים הסמוך לה לאיבא דר״ש. הלכך הכי מפרשי לה דעביד להו בקרן זוית ממש מאחורי המערה ולא לצד פתח[a] בשני הזויות שבנגד הפתח אלי הכוך בכותל זה ואלי הכוך בכותל זה והיינו מימין הפתח ומשמאל הפתח דקתני מתניתין כזה: ומקשינן **והא קא נגעי א כוכין.** של זוית שני הכתלים [בהדי הדדי] והוו להו אלשה כוכין זה בתוך זה לכל זוית חוית דהך כוך דבקרן מחבר כוך שבמלן שהוא אלי אמה לחוק מן הקרן בסוף כותל מזרחי וכוך שבסוף כותל דרומי אלין בין כוך זה לכוך זה אלא אלי אמה על אלי אמה ואלכסונה: **ומשני במעמיק.** ולפיכך עושה אותם לשם שכל מה שנכנס הכוך שבקרן בקרקע מתרחק מן הכוכין שבאלן ומכאן הרבה אבל בכל המערה אי אפשר עוד שהרי יש כוכין שיהו נוגעים בכל לד. כן נראה בעיני ועיקר: **דאי לא תימא הכי.** אלא כל הכוכין שבמערות בשוה הן ואין זה גנוה מזה כלל: **א״כ ארבע מערות לר״ש היכי עביד להו.** לכוכין של מערה מזרחית ושל מערה דרומית והוא הדין לכל שתי המערות הסמוכות זו לזו: **והא קנגעי כוכין אהדדי.** כוך של מערה מזרחית שבקרן דרומית מערבית רחוק אלי אמה מן הזוית נכנס הוא לתוך כוך של מערה דרומית בגאותו שבכותל מזרחי שהוא בקרן מזרחית בפוינית כזה דכיון דאין זה רחוק מן הזוית אלא אלי אמה וזה שבא אלכו כנגד רחבו אינו רחוק מן הזוית אלא אלי אמה נמצא כל אחד נכנס בשל אמיהו שלש אמות ומחלה: **רב הונא בריה דרב יהושע אמר.** מהכא לא תפשוט דלעולם שוין הן ואינו מעמיק ואפי׳ הכי לא נגעי כוכין דאלבע מערות בהדדי משום דעשויין הכוכין של שתי המערות בחלכסון כחריות של דקל כזה: **כמה הויא להו.** הקרקע של כותלי שתי המערות שבהן יוצאין מ׳ כוכין כחרותא מ׳ אמות על מ׳ אמות מרובעות הוי אותו קרקע בארוך ב׳ הכתלים אחד שתי ואחד ערב דהוי להו אלכסונה מ׳ אמות וט״ז אמות מרובעות הוי אותו קרקע ומשמע דיאלן יתן לנאת דרך אותו אלכסון מ׳ כוכין של שמונה אמות ומשמע דמוקמינן בתלכסון ויוצאין דרך שם[10]: **ברוחא היא.** ולא מתוקמא דר״ש אלא במעמיק והכא נמי במעמיק כדאמרן: **ואיכבעים אימא.** לא תיקו להגך שני כוכין ולא לחרבע מערות דר״ש במעמיק אלא כדאמר רב שיאא כו׳ לקמן בשמעתין [קנ:]: **ה״נ כנפלי.** אותן שני כוכין עושה אותן כתוך תלי אמה הריקנית ונלשון אחרון בתוך האמה הריקנית שבקרן זוית בשוה לכוך ויעשנו קלר לעורך לתת שם נפלים וכיון דקלר הוא אינו מזיק כל כך לכוך גדול שבגידו אלא שיהא משהו כותל בינתים ואתא ר׳ שמעון לאוריי דמנהג בוה קבר לעשות שם שני כוכין לעורך נפלים ולר׳ שמעון נמי הכוכין שהן בתוך הארבע אמות של מערה השנים קברי נפל הן שאין אדכן אלא תלי אמה והלכך אין כוכין הללו נכנסין לתוך אדכן: **תנן התם.** בסוף מסכת מזיר: **המוצא מת.** תחלה שלא נודע עד עכשיו שהיה כאן מת אי נמי נודע שיש כאן מת ואחר כך מצא שנים אחרים תחלה שלא היו יודעין לא הוי שכונת קברות לקנות מקומן אלא נוטלין ואת תפוסתן עד שיהיו אלשה יודעין או שלשה תחלה דתמיה בשילהי מסכת מזיר ותכי גמירי לה: **מה מושכב כדרכו נוטלו ואת תפוסתו.** אם רוצה לעשות שם טהרות תפינה למת משום דלא קנה מקומו כל זמן דלא הוו שלשה דאיכא למימר לא היה המקום הזה מקום קבורה אלא על ידי הדחק שלא היה להם פנאי להוליכו לבית הקברות קברוהו לשם ומיהו כיון דמת הוא ולא הרגו ומושכב כדרכו נוטל גם את תפוסתו כדמפרש במסכת מזיר (דף פה.) כמה שיעור תפוסה פירש ר״א [11](כרבי יהודה) נוטל עפר תימות [12] ומחוסר שלשה טפחים בקרקע בתולה ונוטל הכל דחשיבי כרקב של מת ונפקא לן מדכתיב [כראשית מז] ונשאתני ממצרים ממצרים טול עמי כלומר מקרקע מצרים. אבל אם הוי הרגו שמלאוהו מגויד לא קנה מקומו כלל אפילו לתפוסה דאיכא למימר שם הרגו ונפל וכן אם לא מושכב כדרכו איכא לספוקי בעכו״ם ואין לו תפוסה וגם אם יהיו אלשה אין להם דין שכונת קברות אלא נוטלין כולן משם כדדייקינן התם להן משנה המוצא פרט למלוי כלומר פרט לידוע שאם אחד מהן ידוע ושנים אמלה לא מיתני בסיפא גבי מצא שלשה הרי זו שכונת קברות מת פרט להרגו שאם נמצאו מגודלין אפילו הן שלשה אין להן שכונת קברות דאיכא למימר כאן נהרגו ולא ניתנו לקבורה מושכב פרט ליושב כדרכו פרט לשאינו מוגו לו בין ירכותיו דאיכא למימר עכו״ם הוא הואיל ואין מושכב כדרך ישראל מת אי נמי אם ישראל הוא נתקרלי בעלמא השליכוהו לשם עד שיהא להם פנאי ויטלוהו מכאן לקברו בבית הקברות הלכך אין להם לא תפוסה ולא שכונת קברות:

מלא

ב **ג**

ד

ה

ו

ז

ח

ט

י

יא

יב

יג

יד

טו

טז

יז

יח

יט

כ

כא

כב

כג

כד

כה

כו

כז

כח

כט

ל

לא

לב

לג

לד

לה

לו

לז

לח

לט

מ

מא

מב

מג

מד

מה

מו

מז

מח

מט

נ

נא

נב

נג

נד

נה

נו

נז

נח

נט

ס

סא

סב

סג

סד

סה

סו

סז

סח

סט

ע

עא

עב

עג

עד

עה

עו

עז

עח

עט

פ

פא

פב

פג

פד

פה

פו

פז

פח

פט

צ

צא

צב

צג

צד

צה

צו

צז

צח

צט

ק

קא

קב

קג

קד

קה

קו

קז

קח

קט

ר

רא

רב

רג

רד

רה

רו

רז

רח

רט

ש

שא

שב

שג

שד

שה

שו

שז

שח

שט

ת

תא

תב

תג

תד

תה

תו

תז

תח

תט

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com